Kabirlerin Üzerine Türbe İnşâ Etmenin Hükmü

Âlimler, kabir üzerine kubbe, türbe, bina gibi şeyler yapma konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.

Hanefî, Mâlikî ve Şâfiîlere göre, özel mülkiyete tâbi topraklardaki kabirlerin üstüne gösteriş ve övünme maksadıyla ev, kubbe, türbe yapmak haram, böyle bir maksat yoksa mekruhtur. Özel mülkiyet altında olmayan umumi mezarlıklarla sahiplerinin mezarlık için vakfettikleri topraklardaki kabirler üzerine bina vb. bir şey yapmak ise her iki durumda da haramdır. Hanbelîler, böyle bir ayırım yapmaksızın bunu harama yakın derecede mekruh görürler.

Mezarlık içinde mescid yapılması veya namaz kılınması diğer mezheplere göre mekruh iken, Hanbelîler bunu harama yakın derecede mekruh görürler.

İmâm Şafiî El-Ümm kitabında şöyle demiştir: Ben, kabrin üzerinde mescid yapılmasını ve üzeri düzgün olmadığı halde düzeltilip üstünde namaz kılınmasını, yâhut da ona doğru namaz kılınmasını mekrûh görürüm. Şâyet ona doğru namaz kılsa bu ona kifâyet eder/namazı kılınmış sayılır, ama edepsizlik yapmış olur.

İmam Nevevî, yapılan bina kişinin kendi mülkü üzerinde ise mekruh, umûma ait bir kabristanda ise haramdır der.

Bir kısım İslâm âlimleri meşayih, ulema ve hükümdarların üzerine türbe yapılmasını caiz görmüşlerdir.

Ali el-Karî şöyle der: “et-Tûrbeştî şöyle demiştir: “(Kabirler üzerine bina yapmaktan nehyedilmesi) iki noktaya ihtimallidir. Birincisi, kabrin kendisinin taş ve benzeri şeylerle bina edilmesi, ikincisi de, kabrin üstüne çadır gibi bir şey yapılması. Bir faydası olmadığı için bunların ikisi de nehyedilmiştir.”

Ali el-Kârî, meşhur meşâyih ve ulemâ kabirleri üzerine insanların ziyaret ve istirahati için kubbe ve türbe yapılmasının Selef âlimleri tarafından caiz görüldüğünü kaydeder. [1]

“Ben (Ali el-Karî) derim ki: Bu ifadeden elde edilen netice şudur: Eğer (meyyit için) Kur’an okuyan kimselerin (güneş, yağmur vb. etkilerden korunmak maksadıyla) oturması için yapılırsa (çadır vb. bina) nehyedilmiş değildir. İbnu’l-Hümâm şöyle der: “Kur’an okuyucularının (“kari”lerin) Kur’an okusunlar diye kabrin yanına oturtulmalarının hükmü konusunda ihtilaf edilmiştir. Tercih edilen görüş bunun mekruh olmadığıdır.”

“Ulemamızdan bazı şarihler şöyle demiştir: “Selef, insanlar ziyaret ve içinde oturarak istirahat etsin diye meşhur ulema ve meşayıhın kabirlerinin üstüne bina yapılmasının mübah olduğunu söylemiştir…” (Ali el-Kârî Mirkâtü’l-Mefâtih, IV, 156)

Hanefî fakihlerinden İbnü'l-Hümâm da kabrin yanında Kur'an okurken oturmak için böyle bir mekânın yapılmasının tercih edilen görüşe göre mekruh değil caiz olduğunu [2] söylemiştir.

Hanefi fıkıh âlimi Ebul Kasım es-Semerkandi, Cami-ul Fetâvâ isimli eserinde, İmam Süyuti, Tenvir'de, "Kabir üzerine kubbe yapmak mekruh değildir" diyorlar.

Fıkıh âlimi Halebi İbrahim, Halebi-yi Kebir'in sonunda, âlimlerin, büyüklerin kabirlerini korumak için türbe yapmak caizdir diyor.

İmam-ı Şarani, Mizan-ül Kübra'nın ve İbni Abidin Ukud-üd-dürriyye'nin sonunda kabirleri korumak için türbe yapmanın caiz olduğunu bildirmişlerdir. [3]

el-İhkâm'da Câmi'u'l-Fetâvâ'dan şöyle nakledilir: "Denildi ki, meyyit, meşayıhtan, ulemadan ve sadattan olursa mekruh değildir." Ancak bu hüküm, meyyitin vakıf kabristandan başka bir yere gömülmesi durumu için geçerlidir. Nitekim bu husus açıktır."

Beyt'ul Mukaddes'in etrafında bulunan peygamber mezarları; mesela Hz. Davud'un (a.s) bugün Kudüs'te bulunan türbesi, Hz. İbrahim'le (a.s) evlatları Hz. İshak (a.s) Hz. Yakup (a.s) ve Hz. Yunus'un (a.s) bugün Filistin'in El-Halil bölgesindeki mübarek mezarları İslam'dan önce görkemli türbeler ve külliyeler halindeydi; İslam'da bu topraklar fethedilince Müslümanlar o mübarek türbelere saygı ve hürmet göstermiş, onları korumuşlardır.

Semhudi'nin yazdığı üzere 2. yy.'da yaşayan Abdulaziz b. Muhammed'in zamanına kadar Sa'd b. Muaz'ın mezarı üzerinde inşa edilen bir kubbe vardı.[4]

Fakihlerin bazıları, kabre yazı yazılmasını yasaklayan hadislerden hareketle [5] mahiyeti kabir üzerine yazı yazmayı mekruh saymıştır. Hanefîlere ve diğer ulemâdan bazılarına göre ise ölünün kabrinin kaybolmaması, saygı duyulup çiğnenmemesi için gerekirse yazı yazmakta bir sakınca yoktur; çünkü hadisteki yasağa rağmen icmâ derecesinde bir uygulama ile kabir taşlarına yazı yazıla gelmiştir. Hâkim en-Nisâbûrî, bu konudaki rivayetlerin sahih olmasına rağmen uygulamanın bunlara göre gelişmediğini, bütün Müslümanların önderlerinin kabirleri üzerine yazılar yazıldığını ve bu durumun halefin seleften devraldığı bir uygulama olduğunu belirtir. [6]

Ebû Dâvud'un ceyyid bir isnadla naklettiği şu rivayet de bu konudaki uygulamayı takviye etmektedir: "Resulullah (s.a.v) bir taş alıp Osman b. Maz'ûn'un kabrinin başına koydu ve "Bununla kardeşimin kabrini tanıyacağım ve ailemden vefat edenleri onun yanına defnedeceğim" buyurdu." Zira yazı, kabri tanımanın yoludur. Evet, anlaşılmaktadır ki, kabre yazı yazma konusunda ruhsat bulunduğuna dair amelî icma, genel olarak yazıya ihtiyaç bulunması durumuyla sınırlıdır…"

Nüfusun çoğaldığı, kabirlerin birbirine bitişik olarak kazılmaya başladığı, dolayısıyla hangi kabrin kime ait olduğunun karıştırılmasının neredeyse kaçınılmaz hale geldiği günümüzde, kabri tanımak için üzerine yazı yazılabilecek bir taş dikmenin ve mevtanın adını yazmanın bir sakıncası olmasa gerektir. Zira Efendimiz (s.a.v) kabri tanımak maksadıyla başına taş

koyduğuna göre, maksat kabri tanımak, başkasının kabriyle karışmasını engellemektir. Bu maksat o zaman kabrin başına alelade bir taş dikmekle gerçekleşmiştir. Ancak aynı uygulamayı bugün devam ettirmek mümkün değildir. Zira on binlerce mezarın bulunduğu bir kabristanda kabirlerin başına alelade taş dikmenin maksadı hasıl etmek şöyle dursun, iyice güçleştireceği izahtan varestedir. Bu durumda bir nevi zaruret hali oluşmuştur. Zaruretler halinde haramların bazen helal bazen mubah olduğuğu göz önünde bulundurulmalı.

Hâkim'in tesbitini naklettikten sonra bu hususun Osman b. Maz'ûn'la ilgili hadisle daha da kuvvet kazanacağını söyleyen İbn Âbidîn, yazının ancak yukarıda belirtilen gerekçelerle yazılabileceğini, kabir taşına âyet, şiir ve ölüyü öven yazıların yazılmasının mekruh olduğunu ifade eder. [7]

---

[1]Ali el-Kârî Mirkâtü'l-Mefâtih, II, 372;. İbn Âbidîn, I, 237

[2] Fethu'l-Kadîr, 1,473

[3] www.gurabamecmuasi.com/…/kabirlerin-uzerine-kubbe-yapmak.pdf

Kabirlerin Üzerine Cami ve Kubbe Yapmanın Yasak Değil de Müstehâb Olduğuna Dâir Delîlleri anlatan bir yazı vardır.

[4] Keşfu'l-İrtiyab, s.383.

[5] Müslim, Cenâiz: 94, 95; Ebû Dâvûd, Cenâ'iz: 76; Tirmizî, Cenâ'iz: 58

[6] el-Müstedrek, I, 370

[7] Reddü'l-muhtar, 11, 237-238
www.gurabamecmuasi.com/…/kabirlerin-uzerine-kubbe-yapmak. Abmed Sıddîk el-Ğumârî Ter:Abdulfettah Hasanoğlu